

ПРОВІДНІ ОРІЄНТИРИ СОЦІАЛЬНО-ПРЕВЕНТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Чубук Р. В. Провідні орієнтири соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі

Мета статті полягає у визначенні провідних орієнтирів для здійснення соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі, а її завдання: теоретичний аналіз сутності стратегій та моделей цієї діяльності. Автором охарактеризовано стратегії та моделі як складові методики підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі.

Ключові слова: негативна поведінка, соціально-превентивна діяльність, стратегії, моделі, моральність.

Чубук Р. В. Ведущие ориентиры социально-превентивной деятельности в молодежной среде

Цель статьи состоит в определении ведущих ориентиры для осуществления социально-превентивной деятельности, а ее задание: теоретический анализ сущности стратегий и моделей этой деятельности в молодежной среде. Автором характеризованы стратегии и модели как составляющие методики подготовки будущих социальных работников к социально-превентивной деятельности в молодежной среде.

Ключевые слова: негативное поведение, социально-превентивная деятельность, стратегии, модели, моральность.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі, що спрямована на досягнення результативності через впровадження засобів попередження і недопущення негативних проявів поведінки молоддю, має здійснюватися з урахуванням особливостей сучасного стану розвитку суспільства і ринкових відносин та базуватися на: основоположних принципах гуманізації взаємин з молоддю; комплексному гуманістично-діяльнісному підході, що передбачає її соціальний захист; засадах сприяння саморозвитку, самовизначенню, навчанню, спілкуванню, самореалізації, зміцненню фізичного і духовного здоров'я тощо. Важливо акцентувати

увагу на тому, що конструктивним потенціалом і цементуючою основою соціально-превентивної діяльності є духовно-моральне становлення особистості, а його ресурсом – самоактуалізація особистості.

Мета статті полягає у визначенні провідних орієнтирів для здійснення соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі.

Завдання даної статті: теоретичний аналіз сутності стратегій та моделей соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі.

Аналіз останніх досліджень, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Науковці Л. Кондрашова, Н. Максимова, М. Окаринський, В. Оржеховська, О. Пилипенко, В. Попов, Е. Рангелова, А. Сманцер та ін. розвивають ідеї впровадження превентивного підходу в навчальних закладах різних рівнів акредитації, соціальних службах, громадських організаціях; визначають і трактують поняття, пов'язані з превентивною педагогікою, превентивною діяльністю, превенцією з точки зору педагогіки, психології та соціології. Сутність та особливості превентивної діяльності були предметом розгляду у дослідженнях Л. Кондрашової, В. Оржеховської, О. Пилипенко, А. Сманцера та ін. Зокрема, В. Оржеховська наголошує, що превентивність має бути складовою будь-якої соціально-педагогічної дії, оскільки істотно підсилює позитивний потенціал суб'єктів взаємодії. На думку А. Сманцера превентивна діяльність – це вид виховної діяльності; а Л. Кондрашова акцентує увагу на особливостях і технологіях превентивної діяльності.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується зазначена стаття. Аналіз наукового фонду свідчить, що науковці приділяють велику увагу до проблем превентивної педагогіки, превентивної діяльності; вивчають сутність та особливості її технологій. Проте, необхідність подальшого розгляду цієї проблематики існує, оскільки актуалізується контекстність саме конструктивного здійснення соціально-превентивної діяльності в умовах сучасного молодіжного середовища.

Виклад основних результатів теоретичного аналізу. Практичне проведення соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі є нагальною потребою, що викликана станом сучасного суспільства ризиків як результат: соціально-економічної нестабільності; зміни уявлень про зміст ціннісних орієнтацій молоді; несприятливих сімейно-побутових стосунків і збільшення рівня подружніх розлучень; посилення впливу псевдокультури; відсутності контролю за поведінкою дітей та молоді внаслідок надмірної зайнятості батьків та інших об'єктивних і суб'єктивних причин.

Відтак, мету соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі, ми вбачаємо у: наданні допомоги суб'єктам молодіжного середовища, які її потребують; створенні між суб'єктами постійно-діючої соціально-раціональної системи взаємовигідної співпраці для розробки практичних рекомендацій щодо виконання конкретних завдань; в

узгодженні спільних позицій під час складання програм соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі, які б відповідали потребам, інтересам, захопленням молоді, а водночас, передбачали персональну відповідальність кожного учасника за результати спільної діяльності. Ми вважаємо, що основними складовими соціально-превентивної діяльності можуть бути:

1) спільна координація, погодженість і забезпечення єдності дій всіх об'єктів соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі;

2) підвищення рівня організаційно-просвітницького, інформаційно-правового, соціально-освітнього, психолого-педагогічного, соціально-медичного, координаційно-діяльнісного забезпечення;

3) створення нових державних і недержавних соціальних інституцій для виконання завдань і функцій соціально-превентивної діяльності;

4) практичне вдосконалення змісту, форм, методів і технологій соціально-превентивної діяльності;

5) суттєве вдосконалення організаційних заходів соціально-превентивної діяльності у сфері дозвілля, за місцем проживання, навчання і роботи молоді.

Додамо й таке: для здійснення результативної професійної підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі мають бути забезпечені такі умови, як: створення виховного соціально-культурного середовища для саморозвитку, самоактуалізації, самовизначення, самореалізації молоді; багатоаспектність варіативних методик попередження і недопущення негативних явищ серед молоді; свідоме визначення молоддю своїх можливостей та цінностей.

Як показало поглиблене вивчення наукового фонду з цієї тематики (В. Оржеховська, О. Пилипенко, А. Сманцер, Є. Рангелова та ін.), успішність соціально-превентивної діяльності залежить ще й від того, наскільки якісно вона буде збагачена конструктивним змістом, новими формами та методами. Доцільно наголосити, що на результативність соціально-превентивної діяльності негативно впливає розрив між теорією соціально-превентивної діяльності, що вже розроблена та практикою її безпосередньої реалізації. У зв'язку з цим, актуальними виявляються такі аспекти, як: потреба аналізу та оцінювання інформації з цієї проблематики; проблема необхідності розробки та систематизації конкретних напрямів, форм, методів і методик соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі [4; 5].

Зважаючи на проблеми, ризики та виклики у сучасному молодіжному середовищі, особливо актуальним є те, що соціально-превентивна діяльність має бути спрямована: не стільки на безпосереднє реагування на проблему, скільки на запобігання і недопущення проявів нових проблем; на допомогу тій частині молоді, яка знаходиться на грані непередбачуваної життєвої кризи або прогнозованих проблем; на певні

зміни у молодіжному середовищі, які зможуть стимулювати та підтримувати нормальну життєдіяльність молоді з метою досягнення поставлених цілей. До того ж, результати спеціальних досліджень (І. Данченко, В. Оржеховська, О. Пилипенко, Є. Рангелова, А. Сманцер та ін.) свідчать, що соціально-превентивна діяльність є базовим підґрунтям недопущення соціальних проблем і негативних соціальних явищ, запобігти яким часто простіше, ніж подолати їх негативні наслідки [1; 4; 5].

Теоретичний наліз наукового фонду засвідчив, що дослідники виокремлюють дві стратегії профілактики негативних явищ у молодіжному середовищі: *стратегію боротьби та стратегію нормалізації*. Ми підтримуємо точку зору тих науковців, які вважають, що такі моделі профілактики як: стримування, залякування, заборона – не усувають реальних особистісних причин молоді, оскільки не можуть переконливо довести молодій людині самого факту неприпустимості становлення на шлях асоціально-небезпечної поведінки та не допомагають їй протидіяти негативному впливу зовнішніх і внутрішніх соціальних чинників [2].

Отож, враховуючи контекст започаткованого дослідження, вважаємо, що для здійснення соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі мають використовуватися такі моделі, зміст яких передбачає: поширення і роз'яснення фактичних знань щодо відхилень від норм поведінки молоді; навчальні тренінги для формування навиків позитивної поведінки (афективне навчання); ігрові методики формування здорового способу життя молоді; групові дискусії на морально-етичні та інші теми, які допоможуть молоді: протистояти впливу особистісних чинників соціальних проблем і небезпечної поведінки; підготувати її до вирішення цих проблем такими методами, які не шкодять здоров'ю, не принижують людську гідність, не дозволяють молодій людині розчаруватися, зневіритися, стати на шлях асоціальної поведінки, що може призвести до деградації.

Важливо також наголосити, що домінантою соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі має стати формування навичок особистісно-соціальної компетентності, яка є базовим підґрунтям для адаптивно-позитивної поведінки молоді та дозволяє їй адекватно дотримуватися норм і правил, які прийняті в суспільстві; ефективно вирішувати проблеми повсякденного життя. Враховуючи ці вимоги, у процесі здійснення соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі можна рекомендувати формування: емоційно-вольових (самоконтроль, гартування волі); інтелектуальних (самооцінка, аналіз проблем і прийняття відповідальних рішень, самоусвідомлення, розвиток критичного і творчого мислення, усвідомлення життєвих цінностей); соціально-життєвих навичок (впевнена поведінка, ефективне спілкування, протистояння негативному впливу оточення, позитивне розв'язання конфліктів). Виходячи з міркувань нагальної необхідності проведення

соціально-превентивної діяльності та окреслених загальних підходів, – нами були виокремлені стратегії та моделі такої діяльності у молодіжному середовищі.

Стратегію соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі ми розуміємо як провідний напрям щодо: визначення мети та основних завдань превентивної діяльності, спрямованих на розв’язання проблем; створення умов для забезпечення належного соціального захисту тієї частини молоді, яка опинилася у складних життєвих обставинах через наявність певних соціальних проблем. Отже, стратегія має об’єднати зусилля соціальних працівників і молоді для досягнення спільної мети. Додамо, що соціальний працівник при цьому виконує роль стратега, забезпечує організаційно-методичне керівництво соціально-превентивною діяльністю з молоддю на шляху до мети, а молоді люди повинні бути готовими до зміни свого самовизначення і мотивації та здатними до вирішення нових завдань.

Водночас, *моделі соціально-превентивної діяльності* є конкретним визначенням змісту, форм і методів реалізації стратегічних завдань, що ґрунтуються на основі наукових уявлень щодо природи певної потреби, проблеми або негативного явища. Це означає, що стратегію соціально-превентивної діяльності може складати певна сукупність моделей (Табл. 1).

Таблиця 1

Стратегії та моделі соціально-превентивної діяльності у сучасному молодіжному середовищі

Стратегії	Моделі
Стратегія формування морально-психологічних якостей особистості	<ol style="list-style-type: none"> 1) модель мотиваційно-вольової готовності до зміни негативної поведінки; 2) модель формування способів позитивної соціалізації та усвідомленого ставлення до негативних явищ і почуттів; 3) модель емоційно-вольового загартування характеру; 4) модель зміни моральних переконань; 5) модель соціально-інформаційного впливу (радикальна модель);
Стратегія адекватного володіння ситуацією	<ol style="list-style-type: none"> 1) модель дистанціювання і релаксації; 2) модель позитивного тлумачення ситуації та її прийняття; 3) модель емоційної реакції та пошуку підтримки при деяких ускладненнях життєвої ситуації;
Стратегія самоусвідомлення, самоактуалізації та самоконтролю	<ol style="list-style-type: none"> 1) модель самоусвідомлення; 2) модель самостійного контролю поведінки; 3) модель самоактуалізованої особистості;
Стратегія формування життєвих соціально-значущих навичок	<ol style="list-style-type: none"> 1) модель формування здорового способу життя; 2) модель всебічності засвоєння фактичних знань та умінь профілактичної роботи на всіх рівнях; 3) модель обов’язковості афективного навчання (навчання позитивній поведінці); 4) модель формування життєвої та соціальної компетентностей.

Охарактеризуємо визначені нами стратегії та моделі:

1) *Стратегія формування морально-психологічних якостей особистості* – передбачає наявність: мотивації та усвідомлення необхідності сутнісних змін власної негативної поведінки; готовність відвідувати спеціальні тренінги; приймати участь в акціях, інших видах занять з метою формування навичок позитивної поведінки; наполегливості, стриманості, уважності; здатності до гуманності, терпимості, справедливості, відповідальності тощо. Суть цієї стратегії полягає у попередженні виникнення негативного явища шляхом об'єднання зусиль всіх соціально-виховних інститутів для створення сприятливих умов творчого розвитку особистості в соціумі, надання їй допомоги у важких життєвих ситуаціях. Зміст і методи реалізації діяльності за цією стратегією конкретизуємо у таких моделях:

- *модель мотиваційно-вольової готовності до зміни негативної поведінки* – базується на переконанні, що мотивом діяльності є те, заради чого здійснюється сама діяльність, тобто, мотив виражає зацікавленість суб'єкта у певній дії та є відповіддю на запитання, чому саме він її вчинив.

Водночас, воля характеризує здатність людини наполегливо добиватися свідомо поставленої мети, не зважаючи на наявність зовнішніх і внутрішніх перешкод. Серед основних методів застосовують: лекції, презентації, бесіди, тренінги, кіно- і відео лекторії, рольові ігри тощо;

- *модель формування способів позитивної соціалізації та усвідомленого ставлення до негативних явищ і почуттів* – передбачає засвоєння молоді людиною соціально-психологічних і соціально-педагогічних механізмів соціалізації [2]. Для реалізації завдань за цією моделлю можуть бути використані: соціально-педагогічні, психологічні та соціологічні методи. Ця модель ефективна для молоді, яка орієнтована на цінності добра, а також тих, хто легко піддається навіюванню. Проте, у надто-чутливих осіб може провокувати внутрішньо-особистісні конфлікти, невротичні розлади;

- *модель емоційно-вольового загартування характеру* – базується на переконанні, що емоції виконують важливу роль для мотивації, а коли включаються у процес формування особистісної спрямованості, вони як і цінності, визначають схильність до діяльності. Психологи довели, що емоції характеризуються різноманітністю видів і типів – вони виникають у конкретній ситуації, супроводжуються виразними реакціями, мають певний зміст. Оскільки воля людини проявляється лише у діяльності, то вона має тісний взаємозв'язок з мотиваційною та емоційною сферами [3]. Додамо, що формування емоційної та вольової сфери у молоді буде сприяти: розвитку позитивної соціалізації; самовизначенню, самоактуалізації;

- *модель зміни моральних переконань* – причини негативних явищ у молодіжному середовищі ми вбачаємо у: розбещеності певної частини

молоді; їхній орієнтації на: аморальність, життя за чужий рахунок, негативні цінності; небажання вчитися, працювати, брати на себе відповідальність. Соціально-превентивна діяльність за цією моделлю має: бути спрямована з використанням таких прийомів, як наведення прикладу (свідчень), переконання, навіювання, груповий психологічний вплив; проводиться у формі масових акцій, зібрань, рекламних кампаній у ЗМІ (серії статей, телепрограм). Ця модель ефективна для молоді, яка орієнтована на цінності добра і легко піддається навіюванню;

- *модель соціально-інформаційного впливу (радикальна)* – побудована на уяві, що саме суспільство провокує і сприяє розвитку асоціальної поведінки молоді. Основними засобами протидії негативним явищам виступають заборона або обмеження: шкідливої реклами (тютюнові, алкогольні вироби); насильств і негативних сексуальних стосунків в кіно і на телебаченні тощо. При цьому використовуються такі методи, як: представництво і лобіювання інтересів молоді, демонстрація позитивної соціальної реклами, масові акції протесту і рекламні кампанії у ЗМІ соціально-превентивного характеру.

2) *Стратегія адекватного володіння ситуацією* – ґрунтується на такій поведінці молодої людини, яка сприяє саморефлексії під час переживання кризової ситуації. Це означає, що у думках і діях молода людина намагається подолати безперервні спроби до того, щоб не тільки відповідати конкретним вимогам, що їх диктує ситуація, але й бути готовою до прийняття цих вимог і випереджати їх. У такій ситуації молода людина, здебільшого, вважає, що ці вимоги для неї є певним випробуванням, оскільки перевищують її можливості. Процес оволодіння ситуацією спрямований на подолання негативних впливів, що спонукають до виникнення стресу і підпорядкування меті діяльності. Зміст і методи реалізації діяльності за цією стратегією конкретизуємо у таких моделях:

- *модель дистанціювання і релаксації* – полягає у намаганні молодої людини: до того, щоб відволіктися або переключити свою увагу на інші справи; пояснити собі, що всі можливі причини ускладнень залежать від способу виправдовування того, що сталося; спрямувати емоційно-вольові зусилля на подолання напруги, зняття втоми та зайвої тривоги для полегшення страждань. Ця модель навчає, що одним із варіантів вирішення проблеми може бути: не реакція діяти, а ігнорування обставин, які склалися, з метою дистанціювання; заняття рукоділлям (в'язання, вишивка, кружево);

- *модель позитивного тлумачення ситуації та її прийняття* – ґрунтується на тому, що молода людина робить спроби подивитися на свої проблеми зі сторони, очима інших людей для того, щоб зробити ситуацію більш терпимою для себе, не такою безвихідною. Така візуалізація зі сторони навчає молоду людину швидко приймати вірне рішення і здійснювати вчинки, що допоможуть їй полегшити кризовий характер ситуації, побачити з неї вихід. Це означає, що проблема дійсно існує, але

тимчасово нічого не можна зробити для її вирішення через певні причини – сприяє нормалізації стану;

- *модель емоційної реакції та пошуку підтримки при деяких ускладненнях життєвої ситуації* – означає, що молодій людині інколи необхідно посумувати, погніватися, поскаржитися, що допоможе їй пережити катарсис і мати змогу більш раціонально вирішити складну для неї ситуацію. Отож, молода людина може звернутися до рідних, друзів, знайомих, щоб розказати про свої проблеми для нервового заспокоєння і емоційної розрядки.

3) *Стратегія самоусвідомлення, самоактуалізації та самоконтролю* – передбачає: реальне самоусвідомлення власних мотивів, цілей, самого себе як суб'єкта власної життєдіяльності. Самоактуалізація як властивість особистості виявляється у: прагненні до найповнішої самореалізації та самовдосконалення; бажанні бути тим, ким людина може бути. Водночас, самоконтроль означає: контроль над самим собою, своїм станом, почуттями; оцінка власних дій, психічних процесів і станів; уміння оцінювати правильність своїх слів, дій і вчинків у процесі діяльності та вчасно змінювати їх відповідно до ситуації; здатність людини за допомогою вольових зусиль контролювати власну поведінку, емоції, думки, бажання – відповідно до вимог суспільства. Отже, формування якостей самоактуалізації, самоусвідомлення та самоконтролю для позитивного становлення молодої людини дуже важливі. Зміст і методи реалізації діяльності за цією стратегією конкретизуємо у таких моделях:

- *модель самоусвідомлення* – передбачає: сформованість усвідомленого ставлення молодих людей до себе, своєї внутрішньої суті, власних можливостей і потреб, мотивів, переживань, думок, власного зовнішнього вигляду тощо; наявність сформованої відносно цілісної «Я-концепції», рівня самоповаги і самоприйняття. Ознаками самоусвідомлення є: адекватна оцінка власних знань, умінь, навичок, здібностей, якостей, стосунків з іншими людьми, місця і ролі в суспільстві тощо. Сталість сформованості цих ознак і якостей сприяє: відповідальному ставленню до власної поведінки; здатності до свідомо-ініціативних дій не лише в знайомому середовищі, але й при нових умовах, що вимагають прийняття нестандартних рішень; власній відповідальності за стан особистих справ, навчання, роботу – шляхом самоаналізу своїх вчинків і дій, взаємин з оточуючими людьми, набутого соціального досвіду, рівня сформованості у молоді компетентностей;

- *модель самостійного контролю поведінки* – ґрунтується на уявленні про те, що є певні межі поведінки, дотримання яких, не призведе до шкідливих наслідків. За цією моделлю вважаємо за необхідне проводити: посилену роз'яснювальну роботу щодо норм припустимої поведінки, використовуючи ЗМІ; соціально-превентивні дії, що передбачають лібералізацію законодавства та інформування населення про безпечні норми; навчання самоконтролю поведінки. Проте, не всі види негативних

явищ можна дозволити, навіть в обмеженому вигляді, тим більше для молоді;

- *модель самоактуалізованої особистості* – передбачає сформованість таких ознак: адекватне сприйняття реальності, себе та інших такими, як вони є; безпосередність, простота і природність, які не спрямовані на те, щоб справити на когось враження; автономність, самодостатність, незалежність від культури і оточення, які виявляються в їхніх діях і вчинках; наявність соціально-громадянського інтересу до оточуючих, який проявляється через співпереживання, симпатії, любов тощо; взаємність міжособистісних стосунків з особами, подібними собі за характером, талантом, здібностями, що значно звужує коло спілкування; любов до дітей, здатність до спілкування з ними; демократичний характер, що виявляється у повазі до різних людей, незалежно від статусу, національності та релігійних переконань; відсутність прагнення до зверхності, що не заважає їм почуватися елітою; креативність, здатність до творчості; схильність до аналізу ситуацій та причин сумнівів.

4) *Стратегія формування життєвих соціально-значущих навичок* – суть цієї стратегії полягає у формуванні здатності до позитивної соціалізації та адаптації, що дає змогу молодій людині: пристосуватися до умов соціального середовища, прийняти його норми та цінності; адекватно класифікувати позитивні та негативні фактори впливу молодіжного середовища; сформувати оптимальну систему відносин із соціальними інститутами; інтегруватися в соціальні групи; освоїти стабільні соціальні умови; ефективно справлятися з власними повсякденними потребами та проблемами. Психологічна адаптація відбувається через такі механізми як: рефлексія, ідентифікація, емпатія, соціальний зворотній зв'язок. Важливим компонентом соціальної адаптації є узгодженість оцінок, особистих можливостей і прагнень молодої людини з цілями та цінностями соціального середовища. Зміст і методи реалізації діяльності за цією стратегією конкретизуємо у таких моделях:

- *модель формування здорового способу життя* є однією з провідних у розвитку життєвих навичок молоді, сутність якої полягає у тому, щоб навчити молодь берегти власне здоров'я і захищати свій добробут на основі формування позитивної мотивації щодо здорового способу життя, культури здоров'я; ознайомлення молоді з основами здорового стилю життя та формування теоретичних і практичних навичок здорового способу життя; формування особистості, здатної до самоактуалізації, саморозвитку, самоосвіти. Основними методами при цьому виступають: розповсюдження соціальної реклами та організація тренінгової роботи серед молоді щодо формування здорового способу життя; налагодження роботи спортивних секцій, творчих гуртків для молоді, яка має різну зайнятість;

- *модель всебічності засвоєння фактичних знань та умінь щодо превентивної роботи на всіх рівнях* – ґрунтується на уявленні про те, що поширенню негативних явищ у молодіжному середовищі сприяє відсутність повної адекватної інформації, тому її суть полягає у: наданні молоді об'єктивної, коректно-виваженої, емоційно-нейтральної інформації про ризиковану поведінку з метою формування уявлень і можливостей вільного, свідомого вибору власного способу життя. Проводиться у вигляді лекцій, бесід, дискусій, розповсюдження друкованих матеріалів (листівки, буклети); розміщення матеріалів у ЗМІ тощо. Всебічність означає орієнтацію молоді на: цілісний, повноцінний розвиток усіх сутнісних сил, здібностей і талантів; вдосконалення особистісних якостей; здатність відповідально поводитися в соціумі, усвідомлено адаптуватися до його вимог; конструктивну взаємодію з оточенням; самореалізацію відповідно до вікових потреб і можливостей, морально-етичних принципів і соціальних ролей;

- *модель обов'язковості афективного навчання (навчання позитивній поведінці)* – основні причини поширення негативних явищ серед молоді вбачаються у невмінні молодого людини: задовольняти потреби без шкоди здоров'ю, протидіяти обставинам, зовнішньому тиску, вирішувати особистісні проблеми. Відтак, соціально-превентивна діяльність за цією моделлю має бути спрямована на: соціальне навчання позитивній поведінці, враховуючи сильні сторони характеру; розвиток у молоді вмінь задовольняти свої потреби та вирішувати власні проблеми у позитивному руслі, не зважаючи на обставини; володіння емоціями; здатність до розуміння власних і чужих почуттів. Проводиться переважно у вигляді: консультацій, бесід, лекцій, тренінгів, психотерапевтичних вправ, рольових ігор тощо;

- *модель формування життєвої та соціальної компетентностей* – передбачає формування у молодих людей: соціально-психологічних навичок відмови від ризикованих пропозицій; усвідомлення негативних наслідків певного явища; комунікативної взаємодії та позитивних взаємостосунків з однолітками; покращення зв'язків з батьківською сім'єю та іншими родичами; умінь керувати своїми почуттями, емоціями; спроможності до вирішення власних проблем; стійкості переконань для прийняття виважених рішень. На нашу думку, розвиток у молоді життєвих соціально-значущих навичок сприяє: їхній підготовленості до сучасних умов життя; проходженню позитивної соціалізації та адаптації; формуванню умінь і навичок для самопомоги з метою самоактуалізації та самоствердження.

Охарактеризовані стратегії та моделі соціально-превентивної діяльності є складовими методики підготовки майбутніх соціальних працівників до соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі, які взаємопов'язані між собою, взаємодоповнюють одна одну, тому можуть використовуватися як в цілому, так і окремі їх

елементи. Відтак, завдання соціального працівника полягає в найбільш ефективному їх поєднанні та реалізації з метою досягнення оптимальних результатів.

Висновки та перспективи подальшого розгляду. Узагальнюючи результати проведеної роботи, можна констатувати, що переважна більшість стратегій і моделей, що нами визначені, ефективні для роботи з різними категоріями молоді, оскільки сприяють вирішенню основних завдань соціально-превентивної діяльності у молодіжному середовищі. Перспективи подальшого розгляду ми вбачаємо у практичному впровадженні цих стратегій та моделей під час здійснення соціально-превентивної діяльності.

Список використаних джерел

1. Данченко І.О. Профілактика девіантної поведінки молодших школярів у навчально-виховному процесі [Текст]: дис. ... канд. пед. наук. : 13.01.07 / І.О. Данченко. – К., 2006. – 350 с.
2. Соціальна педагогіка: мала енциклопедія / За заг. ред. проф. І.Д. Звереві. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 336 с.
3. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості / Упоряд. В.В. Андрієвська, Г.О. Балл, О.Т. Губко та ін.; під ред. Л.М. Проколієнко. – К., Радянська школа, 1989. – 608 с.
4. Оржеховська В.М. Сучасні орієнтири превентивної педагогіки / В.М. Оржеховська // Педагогіка і психологія. – 2005. – №2. – С. 17-25.
5. Сманцер А.П. Превентивная педагогика: методология, теория, методика / А.П. Сманцер, Е.М. Рангелова. – Минск : БГУ, 2008. – 263 с.

Spisok vikoristanih dzherel

1. Danchenko I.O. Profilaktyka deviantnoyi povedinky molodshykh shkolyariv u navchalno-vykhovnomu protsesi [Tekst]: dys. ... kand. ped. nauk. : 13.01.07 / I.O. Danchenko. – K., 2006. – 350 s.
2. Sotsialna pedagogika: mala entsyklopediya / Za zag. red. prof. I.D. Zvyeryevoyi. – K.: Tsentr uchbovoyi literatury, 2008. – 336 s.
3. Kostyuk G.S. Navchalno-vykhovnyi protses i psykhychnyi rozvytok osobystosti / Uporyad. V.V. Andriyevska, G.O. Ball, O.T. Gubko ta in.; pid red. L.M. Prokolyienko. – K., Radyanska shkola, 1989. – 608 s.
4. Orzhekhovska V.M. Suchasni oriyentyry preventyvnoyi pedagogiky / V.M. Orzhekhovska // Pedagogika i psykholohiya. – 2005. – №2. – S. 17-25.
5. Smancher A.P. Preventyvnaia pedagogika: metodologija, teorija, metodika / A.P. Smancher, E.M. Rangelova. – Minsk : BGU, 2008. – 263 s.

Chubuk R. V. Leading landmarks of socio-preventive activities youth. The purpose of the article is to identify the leading benchmarks for social and preventive action, and its objectives: to characterize the nature of

strategies and models of this activity among young people. The paper presents the strategies and models of social and preventive activities among youth, as components of the methodology for future social workers in the social and preventive activities among young people, which are interconnected with each other, complement each other, so they can be used as a whole or individual items. The strategy of moral-psychological personality traits formation (models: of motivational and volitional readiness for changing negative behavior; of positive socialization ways formation and perceived attitude to negative events and feelings; of emotional-volitional quenching nature; of changing moral beliefs; of social and informational influence (radical model). The strategy of adequate situational awareness (models: of distancing and relaxation; of positive situation interpretation and its acceptance; of emotional reaction and searching support in certain complicated life situations). The strategy of self-awareness, self-actualization and self-control (of self-awareness; of self-control behavior; of self-actualized person). The strategy of life socially important skills' formation (a healthy lifestyle formation; of factual knowledge's versatility adoption and preventive work's skills at all levels; of affective learning's obligation (training to positive behavior); of life and social competencies formation).

Key words: negative behavior, social and preventive activities, strategies, models, morality.

Отримано 24.04.2015 р.

УДК 37.09

Л. А. Якубова
lyudmilay99@mail.ru

ОСОБЛИВОСТІ МЕТОДИЧНОЇ РОБОТИ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА В ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Якубова Л. А. Особливості методичної роботи соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі. У статті особливості методичної роботи соціального педагога в загальноосвітньому навчальному закладі описано методичну роботу метою якої є вдосконалення професійних знань і умінь педагогів, розвиток їх творчого потенціалу і в кінцевому рахунку – підвищення ефективності та якості педагогічного процесу, через методичну роботу